

Una societat en plena mutació

Joaquín Azagra i Joan Romero
País complex
PUV, València, 2007
315 pàgs.

Tot plegat precipitarà la seva caiguda. *El crepuscle d'un home* mostra una galeria de caràcters traçats amb pinzellades vigoroses. L'escriptora defuig els personatges de cartó, les figures d'una sola peça, i ens presenta uns éssers com els homes i les dones reals. La característica que els defineix a tots sempre és la humanitat. Les vides que es creuen amb la del protagonista li deixen la seva petjada, bé per l'ajut que li donen, bé per la mesquinesa i la incomprensió que li demostren. Sempre, però, els personatges són portadors d'una veritat particular, que determina la seva actuació.

Paral·lelament a la reflexió sobre la vida humana, *El crepuscle d'un home* conté també una meditació sobre l'activitat artística. El protagonista és un pintor que cerca la bellesa per camins allunyats de l'art alienat i despersonalitzat de la postguerra, per la qual cosa xoca amb aquells que volen amagar el costat més miserable i conflictiu de l'existència. Sense tenir un propòsit documental, *El crepuscle d'un home* reflecteix la societat de l'època. L'autora ha preferit mostrar, més que no uns fets històrics concrets, la mentalitat dominant d'aquest temps, car és el que més condicionava la vida quotidiana dels individus. Així, la novel·la sobretot retrata la repressió moral, exercida per la gent del poble, i la maledicència i l'enveja, fomentades pels prejudicis i per l'esperit tancat d'aleshores.

El crepuscle d'un home conté nombrosos episodis d'una gran força narrativa. Maria Antònia Perelló parteix del fet que el llenguatge és l'element bàsic de què està formada tota obra literària, la qual cosa aproxima la novel·la a la poesia. Tot i la cruïra del relat, l'escriptora dona al seu llibre una perspectiva poètica mitjançant un estil i un llenguatge molt treballats. L'autora concep l'obra com una eina d'aprofundiment en l'interior dels personatges per comunicar-nos-ens sentiments i emocions. Amb un llenguatge sovint exaúsit, que dona al relat una noblesa que no implica idealitzar o desfigurar la realitat, *El crepuscle d'un home* destaca per la pulcritud de la narració, per l'atenció als detalls i per una inequívoca voluntat d'esdevenir obra d'art.

Pere Rosselló Bover

Algunes dades immediatament posteriors a la publicació d'aquest llibre, com ara els resultats de les eleccions autonòmiques del 27 de maig del 2007, n'accentuen el diagnòstic. *País complex* és, al capdavant, la radiografia acurada d'una societat en plena mutació. El subtítol del volum, *Canvi social i polítiques públiques en la societat valenciana (1977-2006)*, precisa l'abast d'un treball que resulta, alhora, clarificador i suggeridor. Clarificador de les transformacions a què ha estat sotmesa i es veu sotmesa encara la societat valenciana en el seu conjunt, i suggeridor dels temes que han de conformar l'agenda pública dels valencians en aquests inicis trepidants del segle XXI.

Tot i que, des del títol, l'assaig de Joan Romero i Joaquín Azagra al·ludeix al llibre que el 1974 va publicar Josep-Vicent Marqués, *País perplex*, i en fa un explícit homenatge, la metodologia i l'enfocament són ben diferents, no sols per la quantitat de recursos estadístics i d'informació que tres dècades d'evolució han posat a les mans dels estudiosos, sinó per la mateixa textura de l'anàlisi. *País complex* és un llibre que tracta de limitar els perfils especulatiu característics de qualsevol assaig amb l'establiment i la interpretació racionals de les dades que ofereix la realitat. Podríem dir que, si el terme especulació té aquell triple sentit d'observació, investigació i predicció, els autors han tractat d'ancorar la seua reflexió en les dues primeres accepcions de l'exercici intel·lectual tant com han pogut.

Com és lògic, el de la interpretació fonamentada en les dades no és un mal procediment i, de fet, s'ha anat obrint pas els últims anys en el panorama de l'assagisme valencià després d'una certa inflació d'aportacions

especulatives tan imaginatives com poc arrelades en bases més o menys objectives. Estudiar el País Valencià tal com és, o tal com aproximadament podem descriure'l sense grans discrepàncies, pot ser una condició primera de qualsevol projecció fructífera per al debat col·lectiu. El problema, i en això el llibre de Romero i Azagra és d'una inestimable utilitat, és que la realitat experimenta uns canvis tan accelerats que la mateixa base objectiva es fa difícil de fixar.

Resulta imprescindible, de tota manera, fer aproximacions a la societat valenciana a la llum de la dinàmica econòmica, demogràfica, social, institucional, electoral i cultural. En aquest sentit, *País complex* descriu un País Valencià que es veu, actualment, sotmès a uns canvis encara més intensos que aquells que el van transformar a partir dels anys seixanta del segle XX, en què va passar de ser una societat bàsicament agrària a una societat industrialitzada. Els efectes de la democràcia i, especialment, de la instauració de l'autogovern, sobre el procés de modernització de fons han conduït a un punt en què el «model valencià», per dir-ho així, apunta ara a una pèrdua de pes de l'aparell industrial en benefici d'una economia terciaritzada, basada en el turisme, els serveis, la construcció i l'exploració intensiva del territori.

La voluntat dels autors, persones de prestigi acreditat en la seua doble faceta política i acadèmica, és revelar un nou perfil dels valencians, amb totes les llums i les ombres que presenta. Des de la brutal modificació demogràfica que implica l'intens flux d'immigrants fins a l'hegemonia alarmant del que anomenen «capitalisme de casino», passant per la reinterpretació de vells esquemes sobre el comportament electoral dels valencians o per la necessitat de revaloritzar les polítiques locals i de coordinació entre ciutats, sense oblidar la crítica de l'exploració insostenible dels recursos naturals, *País complex* és un assaig que obri moltes portes a noves interpretacions, una espècie de repte a l'aventura d'estudiar i discutir la realitat d'un país sense defugir el seu rostre contradictori i sense caure en els paranys de la interpretació esbiaixada ni de l'autoengany.

Adolf Beltran